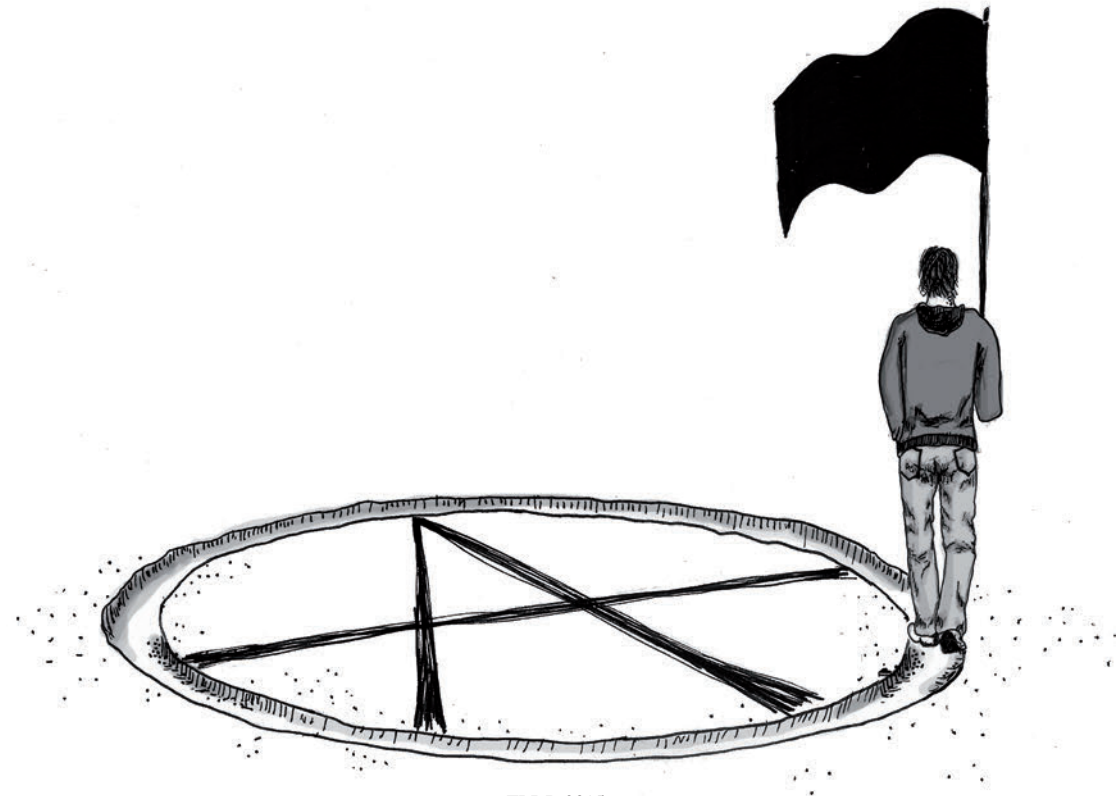

Bludný kruh antikapitalistického hnutí v Česku

Nakladatelství *Too Long Didn't Read*
Kontakt na autory: alexandrl@Safe-mail.net

knoutou velkostatkářů a kapitalistů, stává pouhou legendou”, mysleli si. Zdálo se, že nadešel čas svobodné práce na polích, v továrnách a dílnách. Zdálo se, jakoby veškerá moc přešla do rukou pracujících.

Děti pracujícího lidu byly umnou propagandou vtaženy do stranických řad, kde byly spoutány tuhou disciplínou. Když se pak bolševici cítili dostatečně silní, nejdříve od moci odstavili socialisty jiných směrů, pak odstrčili dělníky a rolníky od kormidla lodi společnosti, ale stáli vládli zemi jejich jménem. Moc, kterou ukradli, bolševici nahradili svévolnou vládou komisařů nad tělem i duší sovětského občana. Navzdory zdravému rozumu a proti vůli pracujících začali s veškerým nadšením budovat státní socialismus s otroctvím namísto svobodné práce.

Poté, co disorganizovali produkci pod „dělnickou kontrolou”, bolševici dále znárodnili továrny a dílny. Dělník se proměnil z otroka kapitalisty na otroka státního podniku. Brzy to už nestačilo, a tak naplánovali zavedení systému zrychlování práce – Taylorova systému. Veškeré pracující rolnictvo bylo prohlášeno za nepřítele lidu a ztotožněno s kulaky. Komunisté se značnou vervou pustili do ruiny rolníků a horlivě vytvářeli státní statky – statky nového pána, státu. To dostali rolníci od socialismu bolševiků namísto volného užívání nově nabyté půdy. Výměnou za zkonfiskované obilí, dobytek a koně dostali čekistické řádění a popravčí čety.

Skvělý systém směny ve státě pracujících – olovo a bajonety za chleba! Život občanů se stal beznadějně monotónním a rutinním. Každý musel žít podle rozpisů, vyhotovených novou mocí. Namísto svobodného rozvoje jednotlivých osobností a svobodného pracovního života se objevilo mimořádně tvrdě a nevidané otroctví. Veškeré nezávislé myšlení, veškerá kritika činů, spáchaných zločinnými vládci, to vše se stalo zločinem, trestaným vězením a někdy dokonce i smrtí. V „socialistické společnosti” začal vzkvétat trest smrti, toto znesvěcení lidské důstojnosti. Takové je zářné království socialismu, do něhož nás zavedla diktatura Komunistické strany. Dostali jsme státní socialismus se sověty, složenými z funkcionářů, poslušně hlasujících podle diktátu stranických sekretariátů a vševědoucích komisařů. Heslo „Kdo nepracuje, ať nejí!” bylo novým „sovětským zřízením” přeměněno na „Všechno pro komisaře”. Pro dělníky, rolníky a pracující inteligenci zůstává pouze sklíčovací a zoufalá dřina ve vězeňském prostředí.

Tato situace se stala nesnesitelnou a Revoluční Kronštadt byl prvním, kdo zpřetrhal okovy a rozbil ocelové vězeňské mříže. Bojuje za odlišný druh socialismu, za sovětskou republiku pracujících, v níž bude výrobce jediným pánem a bude moci nakládat se svými výrobky podle vlastního uvážení.

Alex Andrlé – leden 2015

BLUDNÝ KRUH ANTIKAPITALISTICKÉHO HNUTÍ V ČESKU

Tento text je snahou několika osob pojmenovat negativní tendence a směry, kterými se podle nás ubírá antikapitalistické hnutí v Česku. Řada nedávných událostí, jako ty kolem 17. listopadu nebo kauzy sociálního centra *Klinika*, mezi námi znovu podnítily diskuse, o jejichž výstupy se chceme podělit.

Oproti těm, co chtějí diskuze a z nich plynoucí kritiku vést jen v interní rovině organizací, my naopak tvrdíme, že by měla být co nejotevřenější a přístupná každému, kdo se v antikapitalistických kruzích pohybuje. Problémy, které se týkají celého hnutí, nelze podle nás vyřešit v uzavřených komunikačních kanálech přístupných jen některým. Je to právě otevřená a konstruktivní kritika, která může poskytnout podněty k reflexi. Pomáhá totiž pojmenovat chyby, neopakovat je a osvojit si pozitivnější postupy.

Dosavadní zkušenost nám říká, že kritika je často odsunuta do pozadí, kde na ni sedá prach. I proto již nyní v úvodu vyzýváme jmenovitě AF (dříve ČSAF), VAP, INR ale i ostatní v textu zmiňované i nezmiňované skupiny či jednotlivce, aby se k textu vyjádřili.

Z dalších řádků se může zdát, že akorát soudíme druhé, ale sami žádnou jinou možnost nenabízíme. Přiznáváme, že zaručený recept na revoluci nemáme. To, že nevíme, co dělat, ale ještě neznamená, že nemůžeme říct, co nedělat. Některé cesty se totiž podle nás za posledních dvacet let ukázaly jako slepé.

Uvědomujeme si, že i my jsme součástí popisovaných problémů. Níže kritizovaným jsme si sami prošli nebo to tiše akceptovali u druhých a i přes snahu o sebereflexi si s sebou stále neseme nepřekonané vnitřní rozpory a znaky popsanych problémů. Chybujeme stejně jako ti, které kritizujeme.

PŘÍPAD PRO KLINIKU – VYJEDNÁVÁNÍ, NEBO KONFRONTACE?

„Levicovými vodami“ koncem roku 2014 masivně pohnul kolektiv Kliniky, který chtěl v opuštěné budově na pražském Žižkově vytvořit autonomní sociální centrum. Kolektiv, který projekt nastartoval, o něm nikdy nehovořil jako o anarchistickém centru, ačkoliv

u jeho zrodu stála celá řada anarchistů a anarchistek a stali se také nejviditelnější částí neformálního kolektivu. Jejich přítomnost nedokázala projektu dát ani antikapitalistický obsah, jak bychom od jedinců hlásících se k anarchismu čekali. Den ode dne se navíc vyjevuje čistě reformistická tvář projektu. Pod tou se skrývá dominantní snaha uchopit boj za Kliniku jako obrodu občanské společnosti. Dívat se na věc optikou třídního boje je okrajový jev, který je navíc veřejně ventilován velmi zřídka.

Klinika sice měla být samosprávná a spravovaná zdola, ale lidé se v ní měli „scházet jako občané“, rozvíjet demokracii nebo se setkávat s „jinakostí“, jak se dočteme v popisu projektu¹. Na jiném místě se pak dočteme, že iniciátoři doufají, že se jim „podaří přesvědčit českou společnost, že squatting je neoddiskutovatelnou součástí demokratického systému“².

Co nás na celé věci dost zarazilo, je nekritická podpora, které se jí dostala ze strany AF. Příkladem za všechny je článek „Široká podpora Klinice“³. Zatímco na jednom místě se píše, že otázku ideologické nedotknutelnosti soukromého vlastnictví „je nyní více než důležité udržovat stále otevřenou a neskloznutou k politice ústupků“, jen o pár řádků níže se dočteme, že „kolektiv Kliniky v posledních dnech vyjednával s různými úřady s jiskrou naděje na pokračování dialogu a případného řešení“.

Pokud se ale rozhodneme se státem jednat a hledat společně řešení, už jsme ponořeni v politice ústupků. Se státem můžeme vyjednávat a tím ustupovat z protistátních pozic, nebo ho můžeme konfrontovat a pokusit se, aby on byl nucen ustupovat před námi. Je v tom ohromný kvalitativní a obsahový rozdíl. Je-li našim cílem beztřídní a bezstátní pospolitosť, je nemyslitelné snažit se k tomuto cíli přiblížit kolaborací se státem a jeho zastupitelskými orgány. Náš vztah k nim by neměl mít podobu vyjednávání, ale konfrontace.

Co tato konfrontace znamená? Navzdory rozšířenému dojmu, že jde pouze o fyzické a násilné střetnutí, není to tak úplně pravda. Konfrontace může mít násilnou i nenásilnou podobu, vždy v závislosti na aktuální potřebě antikapitalistického hnutí. Nelze k ní přistupovat jen jako k otázce formy boje a prostředků. Jde také o otázku obsahu a cílů. Konfrontační praxe však ukazuje, že někdy vhodný obsah chybí. Například spektakulární přímá akce se silným morálním apelem na stát může akorát nahrazovat hlasovací lístek ve volební urně. V obou případech totiž jde o vzkaz pro zastupitele, aby zprostředkoval naše zájmy. V případě voleb jde o standardní postup zastupitelské demokracie, v případě

1 Projekt Autonomní sociální centrum Klinika (<http://451.cz/projekt.pdf>)

2 Den pro Kliniku 24. 1. (<http://451.cz/klinika/2015/01/03/den-pro-kliniku>) Aby se tak skutečně stalo, udělala Klinika dokonce již první krok. Ministr vnitra vyzval právníka Kliniky, aby se „podílel na vytvoření pracovní skupiny, která by se zabývala případnou dekriminací squattingu a změnou stávající policejní praxe.“ (19. 12. Jednání na MVČR – <http://451.cz/klinika/2014/12/19/19-12-jednani-na-mvcr>)

3 Široká podpora Klinice (<http://www.afed.cz/text/5888/siroka-podpora-klinice>)

ků, zpitých mocí. Ať žije zřízení sovětlů!“ (...) Dělníci a rolníci rozhodně kráčeji vpřed a nechávají za sebou jak Ústavodárné shromáždění s jeho buržoazním režimem, tak diktaturu Komunistické strany s její Čekou a státním kapitalismem, jejíž katova smyčka se utahuje okolo hrdla pracujících mas a hrozí, že je zardousí... Zde v Kronštadtu jsme položili první kámen Třetí revoluce, strhávající z rukou pracujících mas poslední okovy a otevírající širokou cestu nové socialistické tvořivosti“.

zdroj: Za co bojujeme - Prozatímní revoluční výbor povstání v Kronštadtu - 8. 3. 1921

Účastníci Kronštadtského povstání hovořili o snaze položit první kámen Třetí revoluce. První revoluce je osvobodila od carského režimu. Druhá od buržoazní demokracie – prozatímní vlády a ústavodárného shromáždění. Třetí revoluce je měla osvobodit od bolševické diktatury. Trocký však zamezil uskutečnění Třetí revoluce hrubou silou. **Socsol dnes pokračuje v obhajobě jeho zločinů, jak dokazují uvedené citáty z publikací této organizace.**

Není nutné ponořit se do dalšího důkladného studia materiálu Socsol, aby bylo možné znovu dokládat, že se drží starých kontrarevolučních konceptů typických pro veškeré sociálně-demokratické a leninistické proudy marxismu. Ve svém prohlášení *Za čím stojíme*, Socsol jasně deklaruje svou touhu být elitářským předvojem a zárodkem socialistické strany. Jinými slovy zárodkem státu a kontrarevoluce:

„Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem jak šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity.“

zdroj: Za čím stojíme – Socialistická solidarita – z webu socsol.cz

Na citacích z materiálu Socsol jsem ukázal, že má kritika této organizace nestaví na zploštělých mýtech minulosti, jak někteří tvrdí.² Stojí na schopnosti rozpoznat tragické chyby kontrarevolučních sil minulosti, a to i u jejich následovníků jakožto těch, kdo tyto chyby dále nekriticky uplatňují v dnešní době. Třídní boje pochopitelně nelze zplošťovat nebo k nim přistupovat mechanicky bez zohlednění historického kontextu. Neměli bychom ale také ignorovat určité tendence, které propojují nedostatky minulých bojů s boji současnými.

(*) *Socialismus v uvozovkách* - text Kronštadtských povstalců. Vydal ho Prozatímní revoluční výbor 16.3. 1921

Když námořníci, rudoarmějci, dělníci a rolníci prováděli Říjnovou revoluci a prolévali krev za moc sovětlů, za vytvoření republiky pracujících, Komunistická strana si přitom pečlivě všimla postojů mas. Vepsala na svůj prapor mámivá hesla, kterými uchvátila pracující, vtáhla je do svého tábora a přislíbila je vést rovnou do zářného království socialismu, které pouze bolševici vědí, jak je vybudovat.

Dělníkům a rolníkům se přirozeně zmocnila nekonečná radost. „Konečně se otroctví, v kterém jsme trpěli pod

2 např: *Anarchistický antimaniifest - Prohlášení Ideologicky nekorektních*

Revoluční výbor ustavený v průběhu povstání však ve svých vyjádřeních deklaroval (* viz text Kronštatdských povstalců v poznámce na konci tohoto textu) komunistické cíle (i když podle mě nedůsledné), a tedy i související odmítnutí bolševické diktatury.

„Všechnu moc sovětům! Dejte ruce pryč od našeho zřízení, vaše ruce, potřísněné krví těch, kteří padli v boji za svobodu v boji proti bělogvardějcům, velkostatkářům a buržoazii!“

zdroj: Vyjádření revolučního výboru kronštatdského povstání v reakci na útoky Rudé armády

Podle Trockého a bolševiků už revolucionáři v roce 1921 v Petrohradě a Kronštadtu nebyli ti samí revolucionáři, kteří v roce 1917 byli aktivní aktéři revoluce. **Ve skutečnosti kronštatdští povstalci odkazovali k ideálům revoluce z roku 1917, za které mnozí z nich aktivně bojovali.** Viděli rozpor mezi tím, co bolševici říkali, a tím, co dělali. Kritiku tehdy bolševici nesli dost těžce, a proto raději sáhli ke krvavému potlačení povstání pod záminkou, že šlo o kontrarevoluční živly. Stejnou demagogii dále „papouškuje“ i Socsol aniž by kriticky zhodnotila činy Trockého, Komunistické strany a Rudé armády:

„V březnu 1921 vypuklo povstání námořníků Kronštatdské pevnosti, která chránila přístup do Petrohradu. Mnoho lidí zde spatřuje první rozpor mezi bolševickým režimem a jeho socialistickým posláním. Argumentují tím, že námořníci z Kronštadtu byli jednou z hybných sil revoluce 1917. **Avšak tehdy nikdo z bolševické strany ani dělnická opozice, která tvrdila, že reprezentuje antipatie mnoha dělníků k režimu nepochyboval o nutnosti kronštatdské povstání potlačit.** Důvod byl prostý. Kronštadt roku 1921 už nebyl tím, čím necelé čtyři roky předtím. Změnilo se třídní složení námořnictva. Dávno předtím odešly nejlepší socialistické síly Kronštadtu bojovat do předních linií. Byly nahrazeny rolníky, kteří byli revoluci oddáni stejně málo jako celá tato třída. Odráželo se to na požadavcích tohoto povstání: sověty bez bolševiků a tržní vztahy v zemědělství.“

zdroj: Rusko: Jak revoluce ztroskotala - Chris Harman - publikováno na webu Socsol

„Kronštadt vyjadřoval zásadní a dlouhodobou neshodu mezi oběma třídami, které uskutečnily revoluci. Potlačení povstání bychom neměli chápat jako útok na socialistickou náplň revoluce, ale jako zoufalý pokus násilně zabránit tomu, aby ji zničil rostoucí odpor rolníků vůči jejím kolektivizačním cílům.“

zdroj: Rusko: Jak revoluce ztroskotala - Chris Harman - publikováno na webu Socsol

Nelze tyto pomluvy vyvrátit lépe než tak, že necháme promluvit samotné iniciátory Kronštatdského povstání. Následují citace z textu Za co bojujeme, který vydali povstalci v Kronštadtu 8. 3. 1921:

„Dáváme vědět pracujícím celého světa, že my, **obhájci zřízení sovětů**, strážíme výdobytky sociální revoluce. Bud' zvítězíme, nebo padneme v ruinách Kronštadtu v boji za spravedlivou věc pracujících mas. Krev nevinných padá na hlavu bolševických fanatiků

přímé akce o nekonvenční formu lobbingu. Že tento lobbing využil pro apel na zastupitele přímou akci (byť třeba i militantní) nemění nic na tom, že tím byla vyjádřena důvěra a podpora orgánů zastupitelské demokracie. Tedy těm samým orgánům a institucím, které má antikapitalistické hnutí odstranit, protože tvoří jeden z pilířů kapitalistického uspořádání světa.

Konfrontací, kterou prosazujeme, máme na mysli střet mezi těmi politickými subjekty, které jsou vůči státu nepřátelské, a těmi, které mají za úkol stát udržovat v chodu. Nemyslíme tím tedy radikální lobbing, který v souladu s principy zastupitelské demokracie spoléhá na politické zprostředkovatele ať už ve formě politiků, úředníků nebo třeba odborů. Konfrontace by měla být praktickým vyjádřením bezprostředního prosazování našich zájmů – přímou akci. Konkrétně, chceme-li z chátrajícího majetku státu udělat sociální centrum, pak se o to pokusme přímými akcemi bez toho, abychom se státními orgány vedli jednání a apelovali na ně, ať nám náš cíl zprostředkují, legalizují nebo institucionalizují.

Problémem vyjednávání je mimo jiné i to, že státu výměnou „za barák“ často dáváme svou loajalitu. Nezpochybňujeme, že by jednání se státem mohlo vést k získání objektu. To by však stát připustil jen za předpokladu, že tím neutralizuje odpor antikapitalistického hnutí – například prostřednictvím podmínek ve znění „*my vám dáme barák, ale vy nám zaručíte, že se jeho obyvatelé nebudou podílet na nezákonné činnosti (tzn. antikapitalistickém odporu)*“. Jinými slovy „*my vám dáme barák a vy se přestanete nekontrolovatelně bouřit. S barákem vám dáváme i prostor pro neškodný protest, ale neopovažujte se překročit jeho hranice, jinak vám ho zase vezmeme.*“ Všude ve světě státy takto výměnou za loajalitu akceptují některé „squatty“ a sociální centra.

Obsáhlou kapitolou je pak také břemeno byrokratické buzerace, která projekty zatěžuje během institucionalizace – přeměny squattů do podoby družstev či oficiálních sociálních center. Aktivisté Kliniky se mohou stále dokola zaklínat frázemi o tom, že při vyjednávání s úřady státu nic neslibují. Skutečností však zůstává, že případná legalizace projektu je ze strany úřadů vždy podmíněna jasnými – byrokratickými a politickými – požadavky, které musí jednající kolektiv slíbit a stát musí dohlížet na jejich plnění⁴. Je nemyslitelné, aby oficiální instituce legalizovala sociální centrum a zároveň vědomě akceptovala, že jeho chod nesplňuje procedury a normy dané zákony. Jednání o legalizaci projektu je tedy fakticky jednáním o jeho pro kapitalismus neškodnou formu a obsah.

4 Příkladem je smlouva, kterou by kolektiv Kliniky musel podepsat, pokud by vyhrál výběrové řízení na vypůjčení budovy. Vítěz toho řízení, které 6. 2. vypsala Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, by mohl budovu kliniky rok a více zdarma využívat. Do tohoto výběrové řízení se zapojil se svým projektem i kolektiv Kliniky. Ze smlouvy však vyplývá, že by kolektiv musel například budovu pojistit a na všechny větší stavební úpravy by musel mít od úřadu souhlas. Samozřejmostí jsou pak prohlášení, že budou dodržovány hygienické a jiné předpisy a že v případě porušení podmínek může úřad smlouvu zrušit (Výběrové řízení i smlouva už jsou ze stránek bohužel úřadu stažené).

Uvědomujeme si, že ani konfrontace nemusí vést automaticky k vítězství – k dosažení dílčího cíle, jakým je obhájení správy budovy. Právě argument, že by střet akorát vedl k prohře, můžeme slyšet dokonce i z úst těch, kteří kritizují striktní pacifismus. „Česko není Řecko“, „je nás málo“, „veřejné mínění není na naší straně“, „ještě nenastal ten správný čas“ – to jsou nejčastější argumenty, které nás mají odradit od konfrontace jako údajně předem prohraného boje. Podle nás ale prohrávat začínáme už v momentu, kdy o otázce otevřené konfrontace uvažujeme jako o automatické prohře, a to ještě před tím, než vůbec nějaká konfrontace začne.

Samotná prohra dílčího boje je totiž dost relativní. Příkladem jsou okupanti, kteří v roce 2013 bránili vlastními těly Gezi park v centru Istanbulu⁵. Ve chvíli, kdy tuto celkem nepočtenou skupinu rozháněla policie slzným plynem – a park se nepodařilo obhájit – se totiž v Turecku zvedl mnohem masovější odpor, který vyústil v dlouhotrvající nepokoje na jiných úrovních než jen obhajoby parku. A právě během nich se podle nás protestující naučili a získali mnohem více, než by se jako „občané“ naučili a získali vyjednáváním s úřady o budoucnosti parku. Nekompromisní okupace parku malým kolektivem možná, podobně jako případná okupace Kliniky, mohla zprvu budit dojem předem prohraného boje. Ve skutečnosti se ale stala rozbuškou masových nepokojů a vyostření třídního konfliktu. Vážně pochybujeme, že by se takovouto rozbuškou mohlo stát vyjednávání se státem v rámci jeho vlastních procedur a struktur.

Ale zpět ke Klinice. Pokud o Kliniku skutečně usilujeme, můžeme volit ze dvou možností. Buďto vyjednat s politiky a nabídnout tak výměnou za barák naší loajalitu ke státu a podřídit se jeho byrokratickým regulím. Nebo se můžeme bouřit a přímými akcemi donutit stát aby obsazení baráku akceptoval, protože jinak by musel čelit nekontrolovatelnému vzdoru na různých frontách⁶. Zdá se, že kolektiv Kliniky zatím volí první možnost. To považujeme za problematické.

Vyjednat s držiteli státní moci legálními prostředky znamená přistoupit na hru podle pravidel, které určuje ten, proti komu stojíme. Tato pravidla mají stát stabilizovat a je nemyslitelné využít je k protistátní subverzi. Uvědomují si toto lidé kolem Kliniky? Možná ano, možná ne. Postoje některých však napovídají o jejich vztahu ke státu mnohé. Příkladem mohou být demonstrantky, které při protestu na podporu Kliniky polemizovaly nad tím, zda skandovat hesla proti státu. Některé totiž otevřeně přiznaly, že přeci nejsou proti státu. Prostě jen chtějí oživit Kliniky, ne zabít stát. Tragické? Úsměvné? O ničem nevypovídající? Ať posoudí každý sám.

5 Více o prvních týdnech boje v textu *Turecko – Nikoli o stromech, ale ani o demokracii!* (<http://www.autistici.org/tridnivalka/dostali-jsme-a-publikujeme-nikoli-o-stromech-ale-ani-o-demokracii>)

6 Pokud by stát okupaci budovy akceptoval, tak to samozřejmě neznamená, že výměnou za to ustanou nepokoje v jiných rovinách třídního boje. Vynutíme-li si, aby stát dal ruce pryč od obsazené budovy, může to vést ke „zklidnění“ bojů kolem budovy samotné. Budova by pak ale měla sloužit jako součást infrastruktury, která boj dál pomáhá rozšiřovat. Například se vůbec nevylučuje, že rioty v souvislosti s obhajobou budovy ustanou, ale lidé, co se jich účastnili, později okupovanou budovu využijí pro koordinaci tematicky jiných riotů.

Celý název této tajné policie byl *Všeruská mimořádná komise pro boj s kontrarevolucí a sabotáží při Sovětu*. Vedle boje proti skutečné kontrarevoluci však Čeka vedla i rozsáhlý teror proti anarchistům a ostatním revolučním silám, které se odvážily vyjádřit znepokojení nad diktaturou, kterou bolševická strana zavedla v sovětech. Tajné policejní orgány Čeky již od svého založení v roce 1917 nepodléhaly žádné kontrole mas. Mohly tak svévolně a nekontrolovaně rozpoutávat teror.

Špinavou práci Čeky brzy doplnily ještě **Gulagy** – tedy oddělení tajné policie spravující systém koncentračních a pracovních táborů. Gulag byl vytvořen za vlády Lenina v roce 1919 a zabýval se nucenou otrockou prací v dolech, na stavbách a jině. Anarchisté a jiní revolucionáři tvořili značnou část obětí Gulagů.

Od května 1918 stranické dekrety umožňovaly bolševickým komisařům rekvírovat potraviny (včetně osiva), a zajistit si tím vlastní luxus, jehož daní byl hladomor na venkově. Tento krok byl obhajován jako vyjimečné a dočasné opatření vynucené občanskou válkou. V lednu 1920 pak Rada lidových komisařů **na popud Lva Trockého** zavedla **militarizaci práce**. Vyčerpaní a deprimovaní vojáci, kteří se vraceli po občanské válce domů, byli nasazeni na těžkou práci a dohlíželi na militarizaci pracovního procesu. Militarizace práce vytvořila vertikální management a zadusila veškeré zbytky samosprávy v sovětech. Militarizace se již předtím dotkla i ozbrojených složek. Trockij v roce 1918 začal rozpouštět partyzánské oddíly a v milicích začal zavádět silnou centralistickou disciplínu militaristického typu. Do Rudé armády navíc přijal **75 tisíc specialistů a důstojníků z bývalé carské armády**.

Existuje mnoho důkazů, že od prvního dne revoluce docházelo ze strany bolševiků k neskrývanému teroru a k upevňování státní moci. Nic nenasvědčovalo tomu, že by stát směřoval k „odumření“. Vše potvrzovalo pravý opak. Tvzení, že bolševiky řízený stát byl demokratickým orgánem bránícím revoluční výtěžky je hodně hrubý cynismus. Ten, kdo dnes takový cynismus obhajuje, má předpoklady opakovat stejné tragické chyby jako jeho předchůdci. I to je jeden z důvodů odmítnutí vytvářet jednotnou frontu se Socsol a jim podobnými organizacemi.

Není to ale jen otázka státu, kde se Socsol nedokázala oprostít od chybných východisek svých předchůdců. Nadále také reprodukuje obhajobu užití teroru vůči těm revolučním silám, které se na tyto chyby snažily reagovat. Notoricky známým příkladem je Kronšadtské povstání z roku 1921.

Dne 28. února 1921 byla na palubě Petropavlosku odsouhlasena rezoluce, která vyjadřovala cíle Kronšadtské vzpoury. Tato rezoluce obhajovala body, které Lenin a bolševici v roce 1917 deklarovali, ale které už v roce 1921 nekompromisně odmítali. Na popud Lva Trockého byla vyslána Rudá armáda aby krvavě potlačila povstání. Bolševici demagogicky povstání označili za kontrarevoluci podporující návrat k carskému zřízení.

Vraťme se ale k postojům Socsol. Tato organizace opravdu nikdy nedošla k důsledné kritice státu, jak ukazuje i následný citát z publikace *Skutečná marxistická tradice* vydané Socsol.

„Proletariát vede třídní boj proti buržoazii, která jej vykořisťuje a utlačuje. Jediným způsobem, jak v této bitvě zvítězit a emancipovat sebe sama, je buržoazii politicky porazit a převzít vlastnictví výrobních prostředků. To může proletariát provést pouze vytvořením vlastního státu.“

zdroj: *Skutečná marxistická tradice* - John Molyneux - publikováno na webu Socsol

Nejen že koncept dělnického státu je *Socialistickou solidaritou* nekriticky obhajován. Stejně jako jejich předchůdci i Socsol reprodukuje lži o tom, že před nástupem staliniismu byl bolševickou stranou ovládaný stát svobodným zřízením stojícím na síle sovětů – orgánů spravovaných zdola – ve kterých bolševici akceptovali vnitřní demokratické procedury.

„Západní akademici většinou preferovali koncepci, ve které byl kladen důraz na roli Lenina a bolševiků. Zdůrazňován byl údajný totalitářský charakter Leninovi osobnosti a jeho ideologie, jež prý bolševická strana ztělesňovala (...) Tento pohled ignoruje nebo snižuje význam i takových historických faktů, jako extrémně demokratickou povahu bolševické strany před, během a bezprostředně po revoluci (...) „

zdroj: Rusko: Co selhalo? John Molyneux – publikováno na webu Socsol

„(...) Revoluční instituce roku 1917, a to především sověty, byly organicky spojeny s třídou, která vedla revoluci. Záměry jejích členů a dělníků, kteří je volili, nemohli stát v rozporu. (...) Bolševická strana byla jen orgánem koordinovaných třídně uvědomělých militantů, formujících politiku a usměrňujících činnost stejně jako jiné takové orgány, a to jak v sovětech, tak i v samotných továrnách. Díky shodným politickým názorům a dobrovolné disciplíně byli schopni efektivně uskutečňovat politické záměry (...)“

zdroj: Rusko: Jak revoluce ztroskotala - Chris Harman - publikováno na webu Socsol

„Zatímco státní kapitalismus dále rozvíjí totalitní charakter státu, dělnický stát přináší společnosti nejvyšší stupeň demokracie, kterou poznala...“

zdroj: Časopis *Solidarita* č. 58 - Tony Cliff v textu - Státní kapitalismus: společné a odlišné rysy státního kapitalismu a dělnického státu.

Tyto romantizované představy *Socialistické solidarity* o bolševické straně a jimi ovládaném „dělnickém státu“ jsou historickými prameny trhány na kusy. Skutečnost je taková, že již brzy po revoluci bolševici začali v sovětech potlačovat veškerou opozici, a to včetně té anarchistické a marxistické. Svoboda tisku byla postupně udušena. **Kritici bolševiků byli silou umlčeni, vězněni, posíláni do vyhnanství nebo popravení.**

Dne 20. prosince 1917 byla **na popud Lenina** založena Felixem Dzeržinskim **Čeka**.

V ZAJETÍ POČTŮ

Máme za to, že Klinice se dostalo takové pozornosti i proto, že se toho v Česku jinak mnoho neděje. V některých zemích je antikapitalistické hnutí skutečnou hrozbou, která nenechá stát a kapitalisty v klidu spát. Země jako Španělsko, Německo, Francie, Řecko nebo Itálie mají za sebou bohatou tradici třídních bojů s hmatatelnými výsledky. To však není případ Česka⁷. Zde je hnutí marginální silou, kterou je slyšet jen zřídka a která za sebou nenechává o mnoho víc než vzpomínky a stohy potišteného papíru.

Takový stav vede k různým reakcím. Někdo chybějící výsledky bere jako důvod pro rezignaci – hnutí opouští a přestává se o jeho aktivity zajímat. Jiní se zase upnou k vidině kvantitativního růstu, kterému jsou ochotni obětovat takřka cokoli. Dokonce i vlastní revoluční a protistátní agendu. Ty, kteří se dlouhé roky nazývali anarchisty, pak můžeme vidět, jak nadšeně volají po „taktických“, „dočasných“ či „jednotných“ frontách se skupinami a jedinci, jejichž prostátní a reformistické postoje tvoří pilíře jejich politiky. Tímto narážíme na spolupráci s organizacemi jako *Socialistická solidarita* (Socsol), *Levá perspektiva* apod.

Jaký význam má jednotná fronta s organizacemi či jejich členy, se kterými se rozcházíme i v tom nejzákladnějším? Tedy v otázkách, jestli stát reformovat, nebo zničit; jestli se spoléhat na přímou akci, nebo na zastupitelskou demokracii? Tyto rozdílné postoje nejsou nepodstatné maličkosti, jsou to nesmiřitelné protiklady. Protiklady mezi revolučními a kontrarevolučními silami. Mezi těmi, kdo státu vzdorují, a těmi, kdo jej opevňují. Mezi těmi, kdo kapitalistické vztahy podrývají, a těmi, kdo navzdory vlastní antikapitalistické rétorice jsou jen ultralevicovou frakcí buržoazní demokracie. Jde zde o protiklad mezi praxí komunismu a praxí sociální demokracie stabilizující *status quo*.

Příkladem spojenectví v duchu jednotné fronty je z nedávné doby demonstrace 17. listopadu organizovaná AF, INR, VAP a částí Socsol nebo platforma *Stop vládě*⁸ a různé anti-fašistické mobilizace. Ačkoli dočasná spojenectví znamenají, že se demonstrací zúčastní více lidí, k čemu tento početní posun je? Že tito lidé uslyší náš projev, naše argumenty, že přehodnotí své postoje a přikloní se na stranu anarchistů? Že si nás všimnou média a lidé se konečně dovědí, jak to s tím světem doopravdy je? To je nepravděpodobné. Počet účastníků často vůbec nerozhoduje o tom, zda nás ta která akce posune k cíli. Nerozhoduje o tom ani počet pasivních příjemců, kteří si vyslechnou náš projev nebo si přečtou náš zpravodaj rozdaný na demonstraci.

Měřit sílu na základě počtu je matoucí. Tisícihlavý dav poklidně procházející ulicemi není nutně silnější než menší rozhodná afinitní skupina, která i přes svou nepočetnost dokáže

7 To však neznamená, že chybějící tradici třídních bojů vnímáme jako nepřekonatelnou překážku nebo důvod pro pasivitu a vyčkávání. Přestože sociální nepokoje nemůžeme plánovaně spustit kdykoliv si usmyslíme, i my jsme součástí třídního boje a můžeme podněcovat jeho kvalitativní posun.

8 K odborům se tehdy mimo jiné přidala AF, ProAlt, Alternativa zdola a další.

organizovaně narušovat všednost kapitalistické normality. Okupací, sabotážemi, blokadami dopravy či distribuce komodit, živelnými expropriacemi, střety s policií a jinak.

Ve chvíli, kdy máme jasno, čeho chceme dílčími kroky dosáhnout, volíme způsob, který považujeme za nejefektivnější. Tím někdy mohou být i drobné afinitní skupiny, které jsou schopné jednat nekontrolovatelně a nepředvídatelně. Může to být třeba i v průběhu do té doby poklidné demonstrace, v níž mohou svou rozhodností „strhnout“ ostatní a napomocť změnit povahu demonstrace ze symbolické na subverzivní a ofenzivní. Oproti tomu taková spektakulární procházka Prahou na 17. listopadu neplní ani účel poznávacího výletu. Nemůžeme hovořit ani o demonstraci síly, protože koho zastraší stovka pokojných anarchistů? Dokonce stotisícová demonstrace iniciativy *Stop vládě* nechala elity klidnými. Počty tedy nebyly a často ani v jiných případech nejsou rozhodující.

Jak jsme již nastínili, otázka počtů nehraje pozitivní roli ani u „jednotných front“. Spojenectví mezi revolučními a kontrarevolučními silami sice může vést k uspokojivému pocitu, že je nás mnoho. Může vést i k dílčím úspěchům jako například uskutečnění blokády, zastavení kontroverzní stavby nebo vyplacení dlužné mzdy. Z dlouhodobého hlediska ale vede k tragédii – **k ústupkům revolucionářů a k opouštění revoluční perspektivy**. Jednotné fronty totiž zpravidla nemohou dosáhnout souladu prostředků a cílů. Protože pokud je v takových spojenectvích potřeba něco rozhodnout, je jasné, že výsledkem bude ústupek a „rozředění“ obsahu. Je pravděpodobné, že ve snaze dosáhnout společného postupu to spíše bude radikál, kdo přijme umírněnější pozici, než že sociální demokrat přijme pozici radikála – revoluční a protistátní perspektivu.

Zkrátka smícháme-li dvě sklenice medu s jednou sklenicí bahna, získáme tři sklenice bahna, ne medu. Stejně tak smícháním anarchistů/marxistů z INR a AF s radikálními „socdemáky“ ze Socsol nemůže vzniknout nic jiného než početně větší sociálně-demokratická skupina využívající antikapitalistické fráze. Z hlediska kvantity jsou některá spojenectví lákavá. Pokud ale preferujeme kvalitativní posun, pak je jasné, že jediná sklenice medu je vždy lepší než tři sklenice bahna, stejně jako svébytná minorita revolucionářů je vždy lepší než kontrarevoluční dav pochodující pod černými/rudými/černorudými prapory.

PRAPORY A NÁZVY

Kritika jednotných front je často rychlým šmahem smetena ze stolu prohlášením, že je dogmatická, zkostnatělá, elitářská a povrchní. V českém prostředí jsou to zejména ti nejkritičtější anarchisté, kteří dostávají nálepkou dogmatici hned, jakmile si dovolí pronést kritiku nesmyslných spojenectví. Je jim vytýkáno, že k rozdílu mezi anarchismem a marxismem přistupují mechanicky jako ke zploštělým mýtům vytrženým z kontextu⁹.

9 V roce 2011 byl publikován text *Anarchistický antimanifest*, který mimo jiné reagoval i na kritiku některých anarchistů vytvářet studentské a jiné koalice se členy Socsol, NAL atd. V textu se psalo: „Minulé

Z uvedených citátů lze také vyčíst, že Šaffek chce docílit několik věcí. Za prvé: budit dojem, že anarchistická perspektiva odmítá potřebu obrany revoluce před násilnou a politickou reakcí kontrarevoluce. Za druhé: budit dojem, že obrana revoluce je možná jen pod centrálním velením státu. Většina anarchistů a anarchistek oproti tomu vždy obhajovala organizovaný postup proti kontrarevoluci, avšak koordinovaný bez státní centralizace a militarizace.

Dnešní trockisté stejně jako ti „včerejší“ ztotožňují anarchistické odmítnutí státu se zpochybnutím potřeby boje proti kontrarevoluci. Vůbec si nepřipouštějí, že samotný stát je nástrojem kontrarevoluce. Rozšiřování komunismu navzdory kontrarevoluci tedy musí probíhat mimo stát a proti státu, a to dokonce i v jeho „dělnické“ formě. Skutečností tedy zůstává, že ačkoliv anarchisté a anarchistky odmítají stát, rozhodně neodmítají organizovaný postup proti kontrarevoluci. Dokládají to následující citáty:

„Vidíme to tak, že revoluce potřebuje orgány, které by na ni dohlížely a v organizovaném smyslu potlačovaly složky jí nepřátelské. Jak ukázaly současné události, takové složky nepřijmou usmíření, dokud nebudou rozdraceny.“

zdroj: Vstříc nové revoluci - Přátelé Durrutiho, 1938

„Protože jako anarchisté chceme dosáhnout tak dalekosáhlých společenských změn, které by připravily o mocenské pozice a ekonomické výhody prakticky všechny, kdo dnes žijí na něčí úkor; je víc než jasné, že reakce proti naší snaze o svobodnou a beztrždní společnost bude nebyvale silná. Máme-li pak v tomto souboji obstát, je nutné proti reakčním armádám postavit vlastní obrannou iniciativu, která dokáže námi budovanou společnost uhájít... (...)... ač se anarchisté snaží o maximální možnou eliminaci násilí ze společenských vztahů, jsou objektivními důvody nuceni uvažovat o nějaké formě ozbrojených jednotek.“

zdroj: Anarchistická organizace obrany – Jindřich Zíka – nakladatelství AF

Potřebě a charakteru obrany revoluce se věnoval také ruský anarchista Alexandr Berkman v rozhovoru, který v roce 1929 vyšel v knize *Co je komunistický anarchismus?* Následují vybrané části z onoho rozhovoru:

Řekněme, že se zavede váš systém, měli byste nějaké prostředky k obraně revoluce? Určitě.

I ozbrojené síly?

Ano, pokud by to bylo nezbytné.

Jak byste odráželi zahraniční invazi?

Silou revoluce. V čem tato síla spočívá? Nejprve a především v podpoře lidu, v nadšení zemědělských a průmyslových mas. Pokud by cítily, že samy vytváří revoluci, že se stávají pány svých životů, že dosáhly svobody a že vytváří svůj blahobyt, pak byste právě v tomto pocitu měl největší sílu revoluce.

zdroj: A. Berkman: Obrana revoluce – v knize: *Co je komunistický anarchismus?* v r. 1929

nepodrobili kritice. Ti, co se v Česku hlásí k trockismu či jiným formám leninismu, sice možná nesouhlasí se vším, co kdy hlásali jejich ideoví vůdci Lenin a Trockij. Na druhou stranu ale mnohé jejich problematické postoje bez sebemenší kritické reflexe reprodukují. Existují proto důvodné obavy, že tyto marxistické frakce by jednaly stejně chladnokrevně jako jejich idolové v době ruské revoluce, pokud by se dostali do podobné situace. Tato tvrzení dokládám na citátech z publikací a webu Socsol.

V následujícím citátu Martina Šaffka ze Socsol je možné rozpoznat, že i navzdory historickým zkušenostem s kontrarevoluční povahou „dělnického státu“ tato organizace dále obhajuje jeho existenci:

„Marxisté se však na rozdíl od anarchistů nedomnívají, že hned po revoluci bude možná úplně svobodná společnost pro každého. Poražená kapitalistická třída bude mít pravděpodobně zájem o to, aby převrhla socialismus zpátky v kapitalismus a vyvlastněné produkční prostředky jí byly vráceny. Proto bude třeba proti bývalé kapitalistické třídě sebeobrana ze strany většiny společnosti, tj. pracující třídy.

(...) Tuto sebeorganizaci dělníků těsně po revoluci lze nazývat státem. Ale jen ve velmi oslabeném smyslu slova, s velikou licencí. Lenin používá termín „polostát“, jinde „něčím, co už vlastně stát není“. I tento útvar pak po revoluci postupně odumírá, tak jak se postupně v rozkvětu socialismu ztrácí potřeba potomků vládnoucích tříd zvrátit stav věci zpět: Za prvé. Hned na počátku této úvahy Engels říká, že jakmile proletariát uchopí státní moc, „zruší stát jakožto stát.“ (...) Engels mluví o „zrušení“ buržoazního státu proletářskou revolucí, kdežto slova o odumírání se týkají zbytků proletářské státní organizace po socialistické revoluci. Buržoazní stát podle Engelse „neodumírá“, ale proletariát jej „zruší“ revolucí. Teprve po této revoluci proletářský stát nebo polostát odumírá.“

zdroj: Marxismus a anarchismus – Martin Šaffek – web Socialistická solidarita

Již od dob první internacionály založené roku 1864 někteří revolucionáři tvrdili, že stát bude muset být během revoluce rozdrčen, nikoliv nahrazen státem dělnickým. Dodávali, že neexistuje žádný mechanismus, který by vedl k jeho „odumření“ a místo toho vždy bude mít tendenci k vlastnímu posilování a rozpínavosti. Ukázali to zkušenosti z ruské revoluce. Neotrockisté však nedochází ke kritické reflexi dělnického státu, ale jen ke staré demagogii: za vše může Stalin a byrokratická diktatura, kterou zplodil on a objektivní podmínky (izolace, občanská válka, zaostalost Ruska...), které vedly k degeneraci původně demokratického programu bolševiků. Vůbec se však nepozastavují nad tím, že tajnou policii, gulagy a diktátorské metody prosazovali již samotný Lenin a Trockij od samého počátku budování „dělnického státu“. Dnešní trockisté tak opakují starou lež o tom, že stát mohl „odumřít“, pokud by Stalin a jeho posluhovači revoluci nezradili.¹

1 Rusko Rusko Jak revoluce ztroskotala - Chris Harman

I když tomu tak v některých případech opravdu je, nelze to říct o každém a smést tak ze stolu celý problém jednotných front.

Příklad kritiky spojenectví se Socsol může budít dojem, že se ohlížíme jen na ideologické nálepky – tedy na to, jestli se někdo nazývá anarchistou, marxistou, komunistou, socialistou. Podstatné však pro nás není to, jak se skupina nazývá, ale jak jedná. Pod jedním pojmenováním – například marxismus – se mohou skrývat rozličné a často i protikladné obsahy. Známe marxistické revoluční skupiny, které bychom neoznačili za státoporné (Kolektivně proti kapitálu, Přátelé komunizace, Třídní válka, Wildcat...), stejně jako ty, které stát obhajují (Socsol, komunistické a socialistické strany) a staví se tím na stranu kontrarevoluce. Stejně tak známe anarchistické skupiny, které se staví do nesmlouvavé opozice proti vládě, i ty, co (by) neváhaly přistoupit na kolaboraci s (pro) vládními silami nebo politickými stranami ve jménu antifašismu, dílčího ekonomického boje nebo boje za zachování sociálního státu. I v anarchistickém táboře existují velmi různé, ba dokonce protikladné obsahy.

Je podle nás nepřesné stavět kritiku jednotných front na přesvědčení o nesmiřitelném protikladu mezi anarchismem a marxismem. Oba směry totiž taková kritika posuzuje jako politicky homogenními celky, kterými nejsou. Rozpor často vyvstává jak mezi jednotlivými proudy anarchismu, tak mezi směry marxismu. Zatímco se tedy některé proudy anarchismu neshodnou ani v tom nejzákladnějším s jinými proudy anarchismu, s některými frakcemi marxismu společnou řeč najít mohou. Řešením tak podle nás není zredukovat problém na volbu mezi anarchismem, nebo marxismem a není jím ani rezolutní prohlášení, že spojenectví mezi jakýmikoliv anarchisty a marxisty je nemožné.

Vždy se musíme ptát, jaký anarchismus a jaký marxismus máme na mysli (tedy jaký je jejich obsah – na čem staví kritiku současnosti, jaké prosazují řešení, co doopravdy dělají...) a teprve poté je možné rozhodovat o tom, zda je spojenectví krokem prospěšným, nebo kontraproduktivním. Naši předešlou kritiku jednotných front tedy nezakládáme na dogmatickém prohlášení – vše anarchistické je správné, vše marxistické je špatné. Naše kritika je spíše odmítnutím spojovat nesourodé obsahy.

Otázkou proto není, zda si volit anarchismus, nebo marxismus. Ale zda uplatňovat politiku revoluční, nebo kontrarevoluční. Jestli negovat stát, nebo s ním kolaborovat. Revoluční obsah může být skryt pod různými prapory, slovy a názvy. Rozpoznat tento obsah je důležitější než to, jakým jazykem o něm hovoříme, a jakými nálepkami ho označujeme.

boje vytrhneme z jejich kontextu a uděláme z nich zploštělé mýty, což dá našim trapným ideologickým válkám pocit významu – vždyť dobojováváme velké boje minulosti, předáváme dál recept na spasení, hrdě třímáme prapor svatých Bakunina, Kropotkina, Durrutiho...” (<http://www.afed.cz/text/3078/anarchisticky-antimanifest>)

MOST MEZI MINULOSTÍ A SOUČASNOSTÍ

Často se setkáváme s názorem, že kritika jednotných front nebere v potaz to, jak se jednotlivé směry vyvíjejí a vyrovnávají s chybami minulosti. „*Vytahujete ze skříně kostlivce. Strašíte nás něčím, co již není aktuální,*“ říkají nám naši kritici. Vzápětí neváhají dodat: „*Hlásit se k odkazům Trockého a Lenina automaticky neznamená souhlasit se vším, co kdy řekli nebo udělali.*“

Zní to rozumně. Má to však velkou trhlinu. Ti, co se v Česku hlásí k trockismu či jiným formám leninismu, sice možná nesouhlasí se vším, co kdy hlásali jejich ideoví vůdci Lenin a Trockij, na druhou stranu ale mnohé jejich tragické postoje bez sebemenší kritické reflexe reprodukují.

Je-li tedy pro nás nemyslitelná spolupráce třeba se Socialistickou solidaritou (Socsol), pak nestavíme na konstruování nějakého trockistického nebo jiného strašáka v ahistorické a abstraktní podobě. Stavíme na pozorování praxe této skupiny. Ta nám dokládá, že jejich členové reprodukují stejné postoje, které kdysi stály u zrodu totalitního státu, kolaborace s kontrarevolucí, stíhání anarchistů a jiných revolucionářů. Máme proto důvod se obávat, že tyto kontrarevoluční marxistické frakce by jednaly stejně chladnokrevně jako jejich idolové v době ruské revoluce, pokud by se dostaly do podobné historické situace.

Například při čtení publikací a článků Socsol jsme došli k závěru, že tato organizace nikdy nedokázala kriticky reflektovat zejména následující problematické body trockistické a sociálně demokratické ideologie.

1) I navzdory historickým zkušenostem s kontrarevoluční povahou „*dělnického státu*“ tato organizace dál obhajuje jeho existenci v (po)revolučním období.

2) Socsol stejně jako ruští bolševici tvrdí, že „*dělnický stát*“ bude mít tendenci odumřít. Opakují pak starou lež o tom, že „*dělnický stát*“ mohl „*odumřít*“ i po ruské revoluci, pokud by Stalin a jeho posluhovači revoluci neznadili. Organizace vůbec nereflektuje skutečnost, že stát získával diktátorský rozměr už za vlády Lenina a Trockého, a rozhodně tedy neměl tendenci „*odumřít*“ ani před tím, než ho osedlal Stalin.

3) Socsol reprodukuje demagogii o údajné rovnostářské a demokratické povaze bolševické strany v porevolučním Rusku. Zamlčují, že tato strana roku 1917 zavedla tajnou policii Čeku, která perzekvovala anarchisty a jiné revolucionáře. Zamlčují také, že již za vlády Lenina vznikly v roce 1920 gulagy, byla potlačena svoboda tisku a mnoho z těch, co pomáhali porazit carský režim, byli následně bolševiky vyhnáni do exilu či popraveni.

4) Socsol dále publikují texty, které obhajují teror vedený proti odpůrcům bolševické diktatury. Dne 28. února 1921 na palubě Petropavlosku byla odsouhlasena rezoluce, která

TROCKISTICKÝ BUMERANG

Od devadesátých let minulého století se na českém území opakovaně snaží státotvorná levice volat po „*jednotných frontách*“ sdružujících společně s nimi i anarchistické skupiny. Praktickou realizací těchto výzev byla třeba IPRA (Iniciativa proti rasismu), IMPEG (Iniciativa proti ekonomické globalizaci), Studenti proti rasismu nebo NAL (Nová antikapitalistická levice). Všechny tyto iniciativy měly jedno společné – trockisté, leninisté a radikální socdemáci se v nich vždy snažili budit dojem, že rozdíly mezi nimi a anarchisty jsou celkem bezvýznamné maličkosti, které by nám neměly bránit ve spolupráci. A nutno dodat, že mnoho anarchistů jim to uvěřilo a do spolupráce se vrhli po hlavě. Když po čase dostali první „*facky*“ a státotvornou levici odvrhli, ta se pak jako vržený bumerang po čase vrátila zpět – pod novými názvy, s novými slogany a starými pohádkami, že teď už není tím, čím bývala kdysi.

Pro příklad nemusíme chodit daleko. Když v roce 2009 vznikala *Iniciativa Ne rasismu* (INR), u jejího zrodu stála skupina, která se oddělila od iniciativy *Studenti proti rasismu*. Důvodem byla nespokojenost s tím, že Studenty proti rasismu ovládala trockistická frakce vedená Janem Májíčkem. Nově vzniklá INR pak kolem sebe soustředila především (nikoliv výhradně) anarchisticky orientované osoby, které měly problém se státotvorností trockismu i metodami manipulace, které jeho ideologové využívají.

V roce 2014 se však odhozený „*trockistický bumerang*“ vrátil zpět přímo do řad INR. Tentokrát ale nebyl odhozen. Místo toho začala spolupráce INR se Socialistickou solidaritou (Socsol) a jejími představiteli, jako je Jan Májíček, Martin Šaffek a jiní. Kontury spolupráce vynikly například během organizace demonstrace na 17. listopadu 2014. Akce svolaná pod hlavičkou platformy 17. listopadu byla koalicí AF, VAP, INR a částí Socsol. A byl to právě Jan Májíček, kdo celou akci nahlásil na úřad a kdo pak na demonstraci četl anarchistou sepsaný projev, který předtím nezapomněl řádně zcenzurovat a upravit. A byli to další členové Socsol, kteří s Májíčkem tvořili čelo průvodu po boku anarchistů a anarchistek. „*Jednotná fronta*“ tak opět dostala konkrétní podobu, a tím dala podmínky pro kritiku, která je formulována na následujících řádcích.

Mnohdy se můžeme setkat s názorem, že kritika jednotných front nebere v úvahu vývoj jednotlivých ideových směrů ani jejich snahy překonat chyby minulosti. Problém je ale v tom, že ty nejtragičtější chyby a „*omyly*“ neotrockistické skupiny reálně nikdy

vyjadřovala cíle Kronštadtské vzpoury namířené proti diktatuře bolševické strany v Rusku. Vzpoura byla snahou navrátit se k ideálům ruské revoluce z roku 1917. Rezoluce povstalců obhajovala body, které Lenin a bolševici v roce 1917 deklarovali, ale v roce 1921 je nekompromisně odmítali. Na popud Lva Trockého byla vyslána Rudá armáda aby krvavě potlačila povstání. Publikace Socsol takové jednání obhajují.

5) Socsol deklaruje svou touhu být elitářským předvojem a zárodkem socialistické strany. Jinými slovy zárodkem státu a kontrarevoluce podobně, jako tomu bylo v případě ruských bolševiků.

Konkrétní texty, ze kterých tyto závěry děláme, podrobně rozvádí Alex Andrlé v článku *Trockistický bumerang*. Ten následuje za tímto našim společným textem.

MÉNĚ JE NĚKDY VÍCE

Když tvrdíme, že kvalitativního posunu nedosáhneme početním růstem spojenců z řad státotvorné levice, jedním dechem dodáváme, že ho nedosáhneme ani pouhým zvýšením počtu aktivit, kterým se věnujeme. I zde platí, že je potřeba nebýt v zajetí počtů a hesla *čím více, tím lépe*. Méně aktivit může někdy znamenat více, pokud dobře zvážíme, čemu se věnovat a kontraproduktivních aktivit vyloučíme.

Často lítáme od tématu k tématu, z demonstrace na demonstraci, od kauzy ke kauze. Nikdy se ale nezastavíme, abychom si položili základní otázku: Co z toho má smysl? Její položení a upřímná snaha najít odpověď by nám mohly odkrýt hořkou skutečnost. Mnohé má smysl minimální, zatímco výdej energie to vyžaduje maximální.

Všestranný zápal pro desítky různých témat nám může dát dobrý pocit, že toho pro celospolečenskou změnu děláme mnoho. Pravdou ale zůstává, že kvůli této roztržitosti často více dáváme, než získáváme. Řešením není zařadit vyšší rychlostní stupeň, rozšířit okruh zájmu a naložit si více aktivit. Jejich počet totiž není přímo úměrný pohybu k celospolečenské změně. Vzorec, *čím více aktivit, tím více selepší svět*, neplatí. Měli bychom si to připustit. Nejde o to, **KOLIK** aktivit děláme a v jakém rozsahu, ale **JAKÉ** aktivity děláme a jak se vztahují k praxi podřívající kapitalistické vztahy. Můžeme tisíckrát prošlapat stovky slepých ulic. Tím se ale k cíli nepřiblížíme ani o krok.

Co budeme dělat je potřeba zvážit nejen kvůli praktickému dopadu, ale také kvůli našim omezeným kapacitám. Řada akcí aktéry neúměrně vyčerpává, ale společenského řádu se nijak nedotýká. Příkladem jsou spektakulární legální demonstrace, které jsou náročné na přípravu a koordinaci. To ilustrují například demonstrace na prvního máje, k jejímž přípravám AF a VAP vybízejí už půl roku dopředu. Organizace pěti podobných demonstrací za rok dokáže hnutí vyčerpat natolik, že už prostě nezbývá energie pro boje na

jiných, často důležitějších frontách¹⁰. Co jiného si kapitalisté mohou přát, než aby jejich opozice byla tvořena chaotickým shlukem vyčerpaných osob, které **bezhlavě běhají od jedné neškodné akce ke druhé**, ale kapitalismus u toho nechávají bez újmy?

I když většina akcí antikapitalistického hnutí neobejde bez přítomnosti policie, tak ta zasahuje jen minimálně, protože zkrátka nemá proti ničemu zasahovat. To značí, že antikapitalistické aktivity jsou pro stát tolerovaným fenoménem, ve kterém se lidé neškodně vybíjí a vyčerpají energii, kterou by jinak mohli využít k něčemu, co systém reálně ohrožuje.

Existují tisíce problémů, které zaměstnávají naši mysl. Je pro nás nemyslitelné, abychom je ignorovali, ale stejně tak je pro nás nemyslitelné, že se budeme všemi zabývat současně nebo přeskakovat od jednoho tématu k druhému ve čtrnáctidenních intervalech. Stále bychom se měli zabývat úměrností vynaložené energie a dosaženým cílem. Tam, kde výdej energie výrazně přesahuje dosažený výsledek, je potřeba přehodnotit strategii, změnit postup nebo určité činnosti opustit.

LÁKAVÁ VIDINA OKAMŽITÉHO VÝSLEDKU

Řada lidí, pokud nevidí výsledek, opravdu strategii a postup přehodnotí. Časté ale je, že se reorientují na něco, u čeho je výsledek sice viditelný a okamžitý, ale jeho realizace kapitalismus neohrožuje nebo dokonce napomáhá v jeho pokračování. Příkladem jsou různé nevládní organizace, sociální pracovníci, iniciativy typu Food Not Bombs (FNB) a další. Ty svou praxí přinášejí výsledky, které jsou okamžité a snadno měřitelné. Tisíce nakrmených lidí, které na chvíli přestanou trpět hladem. Lidé, kteří se mohou vyspat v teple a nemusí riskovat umrznutí na ulici. Rodiče, kteří díky radě získají dávky na obživu svých dětí. To jsou konkrétní výsledky zlepšující postavení konkrétních proletářů. Má to ale jeden háček. Tito lidé se začlení do stávajícího systému, na kterém se stanou závislí, a jejich náklonnost k protisystémovým aktivitám se minimalizuje¹¹.

Přitom právě vyloučené skupiny obyvatel se často stávají rozbuškou živelných nepokojů, okupací, expropriací skladů a střetů se státní mocí. Příkladem jsou řečtí imigranti a delikventi nebo francouzská, anglická, brazilská i jiná předměstí, kde se koncentrují ti, kteří byli vytlačeni na okraj a kterým kapitalismus nenabízí žádnou smysluplnou perspektivu. Jejich výbuchy hněvu se tak stávají pochopitelným projevem vzdoru proti vlastní mizérii¹².

10 Organizovat demonstrace na prvního máje, protože je to historická tradice, nepovažujeme za natolik důležité, aby se v tom mělo za každou cenu pokračovat. Nejenže se v průběhu času protesty staly spíše zábavnou párty a tradicí ze setrvačnosti, ale jejich podvatrný potenciál rok od roku klesá, pokud se už úplně neztratí. Anarchisté se tak akorát řadí mezi další skupiny, které mávají vlajkami během neškodných průvodů postrádajících subverzivní formy a obsah.

11 Na to aktivisté z FNB říkají, že praktická solidární aktivita je ve svém jádru vždy subverzivní. Zapomínají však, že pokud je člověk jen pasivní příjemce solidarity, chybí mu stimul k vlastní iniciativě, která by solidaritu rozšiřovala dál jako nástroj boje, a ne jako nástroj zachování statusu obětí.

12 Někteří takové nepokoje odsuzují jako nerevoluční, protože zúčastnění nejsou uvědoměli, často akorát

ovšem taková, že se jimi organizace nikdy ve skutečnosti nezabývaly a nebraly je vážně. Buď útočily na autory textů a zesměšňovaly je („*ten a onen zase píše bludy*“). V případě, že autor nebyl známou figurou, přesto se o něm mluvilo jako o nějakém fanouškovi takové figury. Vytvářel se tak dojem, že ve veškeré kritice má prsty jen pár lidí, kteří mají svůj fanklub pasivních „přítakávačů“, kteří kritiku jen bez přemýšlení přejímají („*určitě peče s tím a oním*“). Vůbec se nebralo v potaz, že kritika může být upřímným vyjádřením neznámého jednotlivce či kolektivu. Jindy organizace to, co jim bylo vytýkáno, bez předložení konkrétních argumentů popíraly a poukazovaly na nevýznamné maličkosti, aniž by se zabývaly celkem („*v dnešní době mluví o dělnické třídě, ti jsou úplně mimo*“). Jindy zase řečené bagatelizovaly anebo kritiku jednoduše ignorovaly často s poukazem na to, že nemohou ztrácet čas čtením a debatováním, protože hlavní je přece praxe („*máme mnoho organizační práce a nestihnáme reagovat na vaše elaboráty*“). Jindy zase kritika byla označována za veřejné očerňování a zbytečné rozdmýchání rozporů v dobře fungujícím hnutí, ikdyž se nejednalo o nepodložené očerňování, ale věcné argumenty. Jakoby některé organizace chtěly dobrovolně žít v blaženém opojení kolektivní halucinace. To jim ale neumožní střízlivě zhodnotit, že hnutí nefunguje tak dobře, jak si nalhávají, a že kritika takového stavu nemusí být záštipná sabotáž, ale upřímná snaha o překonání problémů.

Když mluvíme o „organizacích“, vidíme pod nimi konkrétní lidi, a ne cosi abstraktního. Přestože se anarchistické hnutí zakládá nehierarchičností, nijak se nepozastavuje nad tím, že někteří lidé jsou v hnutí vnímáni jako neformální autority. Ty poté určují směr, kterým se vydává celá organizace. Tito lidé stanovují, co je správné, co se bude dělat a jakým způsobem. Nedělají to přitom úmyslně, přímo a otevřeně, ale svým vlivem.

Často se jedná o ty největší dřiče, tahouny a specialisty. V každé organizaci například naleznete jednotlivce, kteří produkují stohy textů a prezentují je jako postoje celé organizace. Zpravidla jde o ty s největším přehledem a zkušenostmi. Texty ale tím pádem odrážejí spíše uvědomění oněch jednotlivců, nežli všech členů organizace. Ne, že by ostatní neměli možnost vyjádřit se, vznést námitku, nesouhlasit. Pravděpodobněji ale je spíše jejich nekritické přijetí, a to buď z lhostejnosti, nedostatku času nebo z obav plynoucích z nedostatku sebevědomí a zkušeností. A když přeci jen nějaká ta kritika zazní, bývá bagatelizována a odbyta.

Proto bychom byli rádi, kdyby se k tomuto textu vyjádřily jak zmíněné skupiny, tak třeba i jednotlivci bez ohledu na oficiální postoj organizace. Když začátkem tohoto roku AF změnila název, vyzývala k diskusi v rámci anarchistického hnutí o jeho potřebách, cílech a omezeních¹⁶. Nechť je proto tento text brán jako první impuls, teď je to na vás.

Julie Kovářová, Eva Černá, Alex Andrlé – únor 2015

janhanus.noblogs.org. Podmětná kritika bývala i na webu *jai.me.cz*. Po jeho reorganizaci zde ale už není.

16 *Príležitost ke změně* (<http://afed.cz/text/5911/prilezitost-ke-zmene>)

nativu, která není tak ubíjející a oproti jiným je v něčem i sociálně prospěšná. Výsledkem je však stejná rozporuplnost jako u prvního příkladu. Reformistická, kontrarevoluční praxe kombinovaná s vágními antikapitalistickými frázemi.

2) Subkultury

Podobným problémem je srostlost hnutí se subkulturním prostředím. I zde pupeční šňůra nebyla přestřižena a hnutí je tak poháněno potravou mateřského organismu. Většinu novodobých anarchistických skupin v Česku založili lidé, kteří předtím měli bohatou zkušenost s působením v subkulturách. Především pak té hardcore-punkové, skinheadské a teknařské. Subkulturní prostředí, podobně jako u nevládních organizací a občanských iniciativ, sice také nese jistou dávku společenské kritiky, ale i ono vždy zůstávalo systémem akceptovaným fenoménem, který jej neohrožuje. Kapitalismus dokonce umožnil expanzi subkultur za hranice undergroundového ghetta. V jejich středu pak rozšířil nové trhy orientované na festivaly, kluby, tattoo studia, oblečení, hudební nosiče i jiné komodity a služby. Kritika kapitalismu pak pochopitelně v subkulturách zůstala vyjádřena jen verbálně (v textech písní...), umělecky (v zinech, dekoracích a vzhledu triček či desek...), ale velmi zřídka se zhmotňuje v třídně bojovné aktivitě. Subkultury jsou zkrátka prorostlé komoditními vztahy. Ty mají pozlátko „alternativy“, ale v jádru se neliší od těch, které reprodukuje buržoazní kultura hlavního proudu. Problematický idealismus, reformismus a občanské pojetí odporu byl subkulturám vždy vlastní. Tyto prvky se proto promítají do praxe mnohých anarchistů, kteří jsou na subkultury fixovaní. I přesto si nepřestávají nalhávat, že subkulturní prostředí má ve svém jádru revoluční potenciál nebo že je alespoň úrodnější půdou pro anarchistickou agitaci.

A výsledek? Často se stává, že anarchisté v Česku upřednostní návštěvu punkového koncertu před podporou boje pracujících za jejich zájmy. Mnoho energie se utopí v subkulturně orientovaných streetparty s „politickým přesahem“, ale na politiku skutečného proletářského odporu už nezbývá žádná energie ani čas. A to nemluvíme ani o množství „lifestylistů“, kterým by byl třídní boj ukradený, i kdyby našli čas a energii.

Tím neříkáme, že nemá smysl chodit na párty a hrát v punkových kapelách. Říkáme jen, že tyto aktivity nemají k revolučnímu třídnímu boji o nic blíž než jiné způsoby seberealizace – například opravování historických aut, a to i přesto, že subkultury jsou často s třídními boji solidární skrze umělecké prostředky a benefice. Měli bychom si přiznat, že antikapitalistická praxe se rozvíjí mimo subkulturní rámec na úplně jiném terénu.

HNUTÍ A KRITIKA

Načrtli jsme několik témat pro diskuzi, ale jsou zde další, které čekají na zpracování. Textů podobných tomuto¹⁵ se za poslední roky objevilo několik. Naše osobní zkušenost je

I v Česku vznikají podobné lokality s vysokou koncentrací vyloučených a „bezperspektivních“. Zde se však výbuchům hněvu předchází snahami vyloučené integrovat – přimět je respektovat nesmyslné společenské konvence a zákony, najít jim práci, učinit je závislými na státní pomoci nebo paternalistické pomoci aktivistů. Tuto integrační práci dobře plní kombinace sociálních pracovníků a sociálních aktivistů. Ti jim poskytnou jídlo, bydlení nebo radu, jak zlepšit vlastní pozici na trhu práce. Ani jedni se ale s těmito lidmi nespojí, aby jídlo kolektivně expropriovali od kapitalistů, společně obsadili prázdné budovy nebo se bouřili proti námezdní práci jakožto motoru kapitalismu a zdroji vykořisťování. Zkrátka nezamýšleným produktem nezištné pomoci sociálních pracovníků a aktivistických skupin typu FNB je pokoření rebelského ducha vyloučených skrze jejich začlenění zpět do davu poddajných – těch, co se ochotně přizpůsobí kapitalistickým normám a nevybočují z jejich hranic.

Nerezignujeme na snahu zlepšit tady a teď podmínky naší existence a rozhodně netvrdíme, že nutně platí známé rčení *čím hůř, tím líp* – ve smyslu čím horší bude socioekonomická situace lidí, tím více se lidé budou bouřit a budeme blíž k revoluci. Abychom měli stravu, lékařskou péči, vzdělání, mohli využívat sociálního zabezpečení a měli kde bydlet – za to všechno je samozřejmě potřeba bojovat. Otázka není, jestli bojovat, nebo ne. Otázka je, jak bojovat, abychom tímto bojem podrývali kapitalistické vztahy, a nikoli integrovali sebe a jiné do stávajících vztahů a struktur. I když žádný zaručený recept na takový boj nemáme, existují podnětné příklady z celého světa, které dobře ilustrují, co máme na mysli¹³.

Ke stejným problémům můžeme přistupovat odlišnými způsoby, a proto se bude lišit i jejich výsledek. Například hladovějící člověk může jídlo – sám či kolektivně – exproprioovat nebo se zastavit u místní FNB skupinky. Okamžitý výsledek obou možností je totožný – hladovějící se nasytí. Z dlouhodobého hlediska je zde ale velký rozdíl. Hladový člověk může prostřednictvím expropriace prohloubit praktickou kritiku kapitalistických vztahů. Expropriace je aktem drobné subverze – přímé akce, která ho učí navzdory kapitalistickým normám uspokojit své potřeby bez zprostředkování skrze peníze a jejich získávání prací pro kapitalistu. Stejný člověk se ale také může stát pasivním příjemcem se

„dělají bordel“ a „rabují obchody, protože jsou to jen konzumenti“. My však tyto nepokoje vnímáme jako důležité, protože i když jejich účastníci nemají jasné třídní uvědomění, tak se vymaňují z pasivních rolí. To v sobě má větší potenciál růstu třídního vědomí a boje než třeba uvědomělá, ale zato impotentní, agitace revolučních skupin.

13 Například: *Expropriace supermarketu v Nea Smyrni, Atény* (jailbreaking.noblogs.org/post/2011/12/09/expropriace-supermarketu-v-nea-smyrni-ateny-recko/), *Expropriace v supermarketu (Řecko)* (<http://jailbreaking.noblogs.org/post/2011/10/30/expropriace-v-supermarketu-recko/>), *Madrid Další obsazený dům* (<http://www.afed.cz/text/3573/madrid-dalsi-obsazeny-dum/>), *Squatting jako řešení* (<http://www.afed.cz/text/3273/squatting-jako-reseni/>), *Hold Oaklandu* (<http://www.autistici.org/tridnivalka/hold-oaklandu/>), *Britské bouře nemoralizujeme, neodsuzujeme...* (<http://akaold.anarchokomunismus.org/?page=text&text=147>), *Nepokoje na švédských předměstích – Všichni jsme chuligáni, všichni jsme lůza! Zničme tuto kapitalistickou společnost bída* (<http://www.autistici.org/tridnivalka/tridni-valka-012013-nepokoje-na-svedskych-predmestichvsiichni-jsme-chuligani-vsiichni-jsme-luza-znicme-tuto-kapitalistickou-spolecnost-bidy>)

15 Většinu je možné najít v prvním čísle *Dialogu* (vydala Asociace Alerta v roce 2013), jiné na webu

statusem oběti, která je závislá na paternalistické péči aktivistů FNB, charity nebo státu¹⁴. Jeho schopnost aktivní subverze se v takovém případě „otupí“. Do popředí se dostane tendence být pasivní a závislý na stejném systému, který ho srazil na kolena. Praktická kritika kapitalismu a státu tak nemůže být prohloubena. Být existenčně závislý na nástrojích určitého systému prostě vede k obhajobě takového systému, místo jeho kritiky.

Dalším příkladem mohou být pracující nucení k práci přesčas. Mohou lobbovat za lepší zákoník práce a apelovat na odbory, ať vyjednájí upravenou kolektivní smlouvu, anebo začnou rovnou stávkovat a odmítnou vyjednávat. Přímou akcí tak dotlačí šéfa akceptovat dílčí cíl pracujících. Spoléhat se na odbory a zákoník odpovídá logice zastupitelské demokracie a takové uvažování neúští v nic jiného. Na druhé straně nezprostředkovaná akce samotných zaměstnanců je prvním krokem k nabytí sebevědomí a schopnosti prosazovat vlastní zájmy přímo.

Zkrátka, každý boj za okamžité uspokojení našich potřeb je nutné vztáhnout k pohybům směrem k celospolečenské změně. V opačném případě každý vítězný dílčí boj vede jen k zachování stávajícího systému jako celku. Sociální nerovnosti zůstanou nedotčeny a ti, co jsou na spodku hierarchie, dál zůstanou pasivními příjemci pomoci od těch, kteří jsou na příčkách vyšších.

FETIŠIZACE ORGANIZAČNÍCH FOREM A PRINCIPŮ

Samospráva, decentralizace, horizontální struktura, rozhodování na plénech. Toto jsou organizační prvky přítomné v mnoha iniciativách po celém světě, a to jak v těch marginálních, tak i velmi masových. Všimají si toho i české antikapitalistické skupiny. To by samo osobě nebylo nic zvláštního, pokud by to ovšem nebylo doprovázeno nekritickým uctíváním. Toto uctívání není ničím jiným, než snahou redukovat antikapitalistickou politiku na určité organizační principy a formy. Kdo je přijme, ten pak údajně jedná antikapitalisticky.

Tento jev je nejviditelnější u AF a její publikační činnosti. Například anarchistickou revue Existenci tvoří z velké části texty, které se točí kolem témat dělnických samosprávných továren, LETS systémů a etických bank, občanských protestů, komunitního zahradničení, družstevnictví nebo participativní ekonomiky propagované Michaelem Albertem. Společným rysem všech těchto textů je nekritická propagace všeho, co v sobě nese prvky samosprávy a decentralizace, jakoby snad nějaký projekt mohl být anarchistický jen proto, že funguje bez šéfů a má horizontální strukturu. AF zkrátka otázku anarchismu redukuje na otázku **KDO a JAK** má spravovat, ale již se tolik nezabývá otázkou, **CO** se má spravovat.

14 Samozřejmě je třeba zdůraznit, že strategií, jakými se lidé vyrovnávají se svojí životní situací je nespočet, a nelze je shrnout pouze do těchto dvou kategorií. A neznamená to ani, že ten, kdo provádí expropriaci, se musí automaticky a vědomě zapojit do antikapitalistického hnutí a účastnit se jeho bojů.

opatření zůstává komunistickým, i když ho tak nepojmenujeme. Problém je však v tom, když s rozhodnutím neuzítvat některé pojmy zároveň – vědomě či nevědomě – opustíme i komunistický obsah. Právě to podle nás dělají mnozí „anarchisté“, kteří o sobě neuvažují jako o proletářích, ale jako o občanech či „obyčejných lidech“. Své aktivity pak nevnímají jako příspěvek k proletářskému třídnímu boji, ale jako radikální občanskou neposlušnost. Opuštění komunistického obsahu je pak nepřekvapující výsledek tohoto chybného sebepečení.

NEPŘESTŘÍŽENÁ PUPEČNÍ ŠŤŮRA

Pojmenovali jsme některé problémy hnutí. Jeho reformistické tendence, idealismus, odklon od třídního boje k občanské společnosti, vyhýbání se konfrontaci státu a důraz kladený na vytváření „společné fronty“ s nerevolučními subjekty. Tyto problémy ale nejsou náhodným jevem. Příčin je celá řada, zastavme se ale u dvou, které jsou výrazné.

1) Nevládní organizace a občanské iniciativy

Mluvíme-li o antikapitalistickém hnutí, pak mluvíme o konkrétních lidech, kteří ho tvoří. Ti jsou jeho aktéři – ti, kdo produkují a reprodukují popsané problémy, nebo se jim naopak snaží čelit. Když se podíváme na vývoj některých osobností blíže, můžeme si všimnout, že některé rysy mají podobné. Mnozí dnes jsou (nebo delší dobu byli) propojeni s nejrůznějšími nevládními organizacemi a občanskými iniciativami. Ty jsou orientovány ekologicky, feministicky, kulturně, žurnalisticky či na oblast sociální práce. Všechny spojuje to, že jsou integrální součástí demokratické občanské společnosti – legální a ničím nevybočující z mantinelů kapitalistické normality. Nesehnutí, Svoboda zvířat, A2, Nový prostor, Gender studies, Arnika, Hnutí Duha atd.

Pro mnoho aktivních osob současného antikapitalistického hnutí se tyto spolky staly útočištěm ještě dřív, než se začali zabývat praktickou kritikou kapitalismu. Tyto útočiště jim umožnily získat organizační a publikační dovednosti, které ale, v souladu s charakterem těchto spolků, mají umírněnou a reformistickou povahu. U osob, o kterých je řeč, nikdy nedošlo k přestřížení pupeční šňůry, která je pojí s těmito mateřskými organizacemi. Tok umírněnosti a reformismu tak proudí i do nového prostředí. Do organizací, které se sice definují jako anarchistické, socialistické či antikapitalistické, ale nesou si „geny“ mateřských organizací, se kterými zůstaly bytostně srostlé. Jejich rétorika se „radikalizovala“ do antikapitalistické podoby. Obsah činnosti však zůstal tak jako předtím občanský a radikálně demokratický. Nestal se tedy třídně bojovný a revoluční. Tuto fázi proto charakterizují silně ambivalentní projevy, jako je třeba již zmíněné kombinování přímých akcí se snahou vést dialog s držiteli státní moci.

Pro upřesnění je nutné dodat, že ne vždy byl nevládní sektor mateřskou základnou budoucích „antikapitalistů“. Naopak se do jeho kruhů někteří uchýlovali až po dlouholeté antikapitalistické praxi. Často v reakci na frustraci z neplodnosti hnutí (viz kapitola *Lákavá vidina okamžitého výsledku*) nebo šlo o snahu najít ve světě námezdní práce alter-

Kapitalismus v předchozích desetiletích prošel rozsáhlou restrukturalizací, která také změnila povahu proletářského třídního boje. Je pryč staré dělnické hnutí, které jsme znali z dob ruské a španělské revoluce. Centrem třídního boje už dávno nejsou odbory, rady nebo sověty. Vytratilo se to, co se dříve nazývalo dělnickou identitou, i s její specifickou kulturou. Proletariát prošel ohromnou atomizací a rozdělením do dříve neexistujících kategorií. Tohle všechno vede velkou část anarchistických skupin v Česku k velmi zcestným závěrům – teoretickým i praktickým.

Restrukturalizace kapitalismu a zánik starého dělnického hnutí jsou mylně vykládány jako zánik proletářského třídního boje. Oproti dřívějším dobám se třídní skladba společnosti stala nepřehlednější a rozvrstvenější. Proto mnozí tvrdí, že mluvit dnes o proletariátu nebo dělnické třídě je marné oživování marxistických nebo anarchosyndikalistických mrtvol. Samotný pojem třídy proto obcházejí nebo vypouštějí v domnění, že už neodpovídá realitě.

V mnoha anarchistických skupinách se tak perspektivy proletářského třídního boje rozplývají a jsou nahrazovány konceptem občanské společnosti. *Třída* je vyřazena ze slovníku a do popředí se dostává pojem *občan* případně *jedinec* – pojmy, které „rozostřují“ třídní charakter kapitalismu a mohou zastřešit různorodou množinu lidí od dělníků, přes manažery, politické zastupitele až po kapitalisty. Podobně jako třeba u pojmu *národ* je i zde třídní boj odsouván do pozadí, aby ho nahradily pochybné teze o údajných společných (meztřídních) zájmech.

Vyhýbat se pojmům, jako je *třídní boj*, a o pracujících mluvit jako o *obyčejných lidech* či *občanech* považujeme za snahu zalíbit se a podávat naše politické postoje ve stravitelné formě. Strašák antikomunismu nás budí ze spaní a snaží se nás přinutit, abychom přistoupili na jeho hru a přizpůsobili se mu. Ti, co na ní přistoupí, pak dávají „obyčejným lidem“ a „občanům“ nejružnější „stravitelná sousta“, aniž by si všimli, že během krmení dobrovolně odhodili vlastní komunistický obsah.

Nahrazujeme jedny pojmy za druhé a snad se domníváme, že jim dáváme jiný obsah než naši nepřátelé. Ve skutečnosti jejich obsah zůstává stejný. Zásadně se ale mění obsah toho, co sami děláme, a cíle, ke kterým směřujeme. Užívaná „občanská“ rétorika je nebezpečná v tom, že nevyhnutelně mění uvažování o nás samotných i o našem vztahu ke státu a kapitalismu. V praxi pak můžete slyšet anarchisty, jak volají po svých občanských právech. Jak se domáhají toho, aby jim stát povolil jejich činnost, aby jim umožnil být legálními anarchisty. Dočkáme se doby, kdy budou anarchisté na demonstracích požadovat zákon o sociální revoluci, aby tím byly naplněny jejich svobody v Deklaraci občanských práv a svobod?

Abychom si rozuměli, nejde nám o to používat vždy a všude určité pojmy. Mnohokrát jsme byli v situacích, kdy nebylo nutné nebo prakticky výhodné některé pojmy použít. I když jsme v těch chvílích nemluvíli o *proletariátu*, *komunismu* nebo *třídním boji*, tak jsme jednali ve shodě s obsahem těchto slov. Sami sebe a naše soudruhy jsme považovali za *proletáře* v třídním boji, aniž bychom museli takové pojmy vyslovovat. Komunistické

To pak snadno vede k označování každého samosprávného projektu za anarchistický/antikapitalistický, a to i tehdy, jde-li o správu podniku, který nijak nepřekračuje tržní logiku a námezdní práci a ani si takové cíle neklade. Příkladem mohou být okupované továrny v Argentině, Řecku nebo nově i v Turecku. Jak tyto projekty mohou být považovány za antikapitalistické, když jejich aktéři otevřeně přiznávají, že jejich hlavním cílem je zachovat pracovní místa a nutně tedy i námezdní práci, nikoliv podvracet kapitalistické vztahy? Může být projekt antikapitalistický, pokud po státu požaduje, aby ho legalizoval, a tím ukotvil v kapitalistickém rámci? Je antikapitalistické nekriticky opěvovat „lidová pléna“ v Bosně, protože v nich lidé rozhodují kolektivně, a přehlížet přitom reakční, konzervativní a reformistickou povahu rozhodnutí těchto plén? Je možné anarchistickou/komunistickou praxi redukovat na pouhé užití samosprávy? Zdá se, že AF a další „anarchistické“ či „socialistické“ skupiny v Česku tomu věří.

Neodmítáme samozřejmě samosprávu jako organizační model, kterému dáváme přednost před vertikálním managementem a hierarchií. Pouze tvrdíme, že komunistická opatření nejsou jen otázkou *organizační formy*, ale také *obsahu a cílů*. Pokud by to tak nebylo, pak bychom měli oceňovat také některé současné firmy (např. Valve, u nás Etnetera), které fungují horizontálně bez šéfů a zaměstnanci v nich rozhodují kolektivně. Jenže i kdyby většina kapitálu fungovala pod dělnickou samosprávou, ani o krok by nás to nepřiblížilo k rozchodu s kapitalismem. To, co dělá opatření anarchistickými/komunistickými, není jen volba organizační formy, ale také tendence konfrontovat kapitál (vztahy, které ho tvoří), včetně státu a byrokratického aparátu, který jej udržuje při životě. To ale mnohé samosprávné projekty nedělají a netají se tím, že to dělat nehodlají. Zkrátka nastolují dělnickou samosprávu – jinou správu kapitálu v kapitalistickém rámci, a to beze snahy tento rámec *prakticky* překračovat, podřývat a konfrontovat jeho obhájce.

Uvědomění si nutnosti konfrontace by nás ale pochopitelně nemělo vést k nekritické podpoře každého aktu sabotáže jen proto, že mířil na správné terče. Takovou tendenci pro změnu můžeme vidět u některých povstaleckých anarchistů v Česku. Zejména pak na webu jailbreaking.noblogs.org.

Zatímco AF fetišizuje určité *organizační formy* (samospráva, decentralizace), *jailbreaking* pro změnu fetišizuje určité *metody* (sabotáž) a *volby cílů* (fízlové, kapitalisté, banky, soudy...). Výsledkem je pak nekritické publikování velmi nesourodých textů. Společným jmenovatelem textů zveřejněných na webu jailbreaking.noblogs.org je povstalecká perspektiva. Co zde však chybí, je vyvození závěru, že to není jen samotný povstalecký princip, který určitá opatření činí anarchistickými/komunistickými.

Publicistika *jailbreaking* ukazuje, že povstalecká aktivita může být vykonána z různých pozic a sledovat různé cíle. A jak dokládají texty na tomto webu, může jít dokonce i o protikladné pozice a neslučitelné cíle. Vedle sebe totiž stojí texty jak od komunistů, tak individualistů, jak sociálních revolucionářů, tak nihilistů. Jinými slovy princip po-

vstalectví zde zastřešuje model „syntetického anarchismu“, který jsme již kritizovali např. u AF nebo VAP. Zároveň však musíme uznat, že některé povstalecké skupiny považujeme za inspirativní. Nikoliv však jen pro samotnou povstaleckou praxi, ale i pro obsahovou (komunistickou) stránku této praxe.

TŘÍDNÍ VÁLKA NENÍ VÁLKOU IDEJÍ

Podobným problémem jako fetišizace organizačních forem a principů je i fetišizace agitační činnosti. Ta je důsledkem zakořeněného přesvědčení, že proletariát je pasivní, protože se antikapitalistickému hnutí nedaří dostatečně vysvětlit, proč by pasivní být neměl a jak by měla vypadat smysluplná aktivizace. Přehnaný důraz se proto klade na publikační a propagační činnost jako na jakousi spásnou záruku kvantitativního růstu hnutí a třídního vědomí. Tento přístup ignoruje materialistickou základnu dějinného pohybu a snaží se ji nahradit idealistickým přístupem.

Idealistická představa vychází z přesvědčení, že ke změně názorů a vědomí lidí stačí *teoretická* kritika kapitalismu. Jakési slovy vyjádřené poučení o zlech a lžích současného systému, díky kterému lidé dojdou k tomu, že je kapitalismus potřeba odstranit. Idealisté se tak chybně domnívají, že jedny ideje je možné v hlavách lidí libovolně nahradit jinými, a vše je jen otázkou agitace – správného a dostatečně rozšířeného výkladu v publikacích, na webech a jinde.

My oproti tomu tvrdíme, že existuje jistá závislost idejí na materiální společenské praxi. Společenské formy, vědomí a jim odpovídající instituce nelze ze světa odstranit jen *teoretickou (ideovou)* kritikou. Lze toho dosáhnout rozvrácením materiálních poměrů i abstraktních vztahů (tedy například institutu soukromého vlastnictví, trhu a peněz), protože **právě v procesu tohoto rozvrácení dochází ke změně vědomí** – staré ideje jsou odhazovány a rodí se nové. Jinými slovy je to praktický třídní boj, jenž vede vykořisťované k tomu, aby se zbavili převládající ideologie, a nikoli neúnavná agitace a šíření anarchistického či marxistického „evangelia“ – správných textů formulovaných správnými revolucionáři.

Proletáři nepotřebují žádné anarchistické nebo marxistické misionáře – šířitele pravd, kteří jim třídní uvědomění přinesou zvenčí v brožurkách. Třídní vědomí jsou schopni dosáhnout i bez nich, a to **skrze praxi vlastních bojů**. Pokud se těchto bojů sami také účastníme, podílíme se na pohybu a rozšiřování komunismu. Pokud o nich pouze píšeme a přednášíme, zůstáváme jen agitačním kroužkem s minimálním vlivem na dějinný vývoj bez ohledu na to, jestli jsme lokální skupina, nebo rozsáhlá federace.

Stojíme-li stranou s pamflety v rukou, stáváme se idealisty, kteří věří, že příklon proletářů k antikapitalistickému boji je otázkou správně formulovaných a rozšířených idejí, které jim musíme zprostředkovat, aby pochopili „oč tu jde“. Neříkáme, že nemá smysl

publikovat. Upozorňujeme jen na to, že od publicistiky nesmíme očekávat víc, než reálně může nabídnout.

Třídní vědomí se může zrodit jen z procesu třídního boje, tedy z **praktické, nikoliv teoretické (ideové)** kritiky kapitalismu. Skutečnost, že jsou proletáři v práci vykořisťováni, je „veřejnými tajemstvím“, které si uvědomí alespoň jednou za směnu skoro každý i bez toho, aby kdy četl antikapitalistický leták. Zatím žádný z tisíce rozdaných letáků atomizovaným a pasivním proletářům nevedl k vystupňování třídních bojů. Pokud se jednotliví proletáři prvotně sami nerozhodnou aktivně bojovat proti roli uvalené na ně kapitálem, pak mají letáky v jakémkoli počtu zanedbatelný dopad. Nemohou probudit jejich třídní vědomí, a pokud se rozhodli být pasivní, nemohou ani toto rozhodnutí zvrátit. V lepším případě mohou posloužit jako „spojnice“ mezi těmi, kteří se na individuální úrovni již rozhodli bojovat, ale díky rozsáhlé atomizaci třídy nezískali vazby na další proletáře ve stejné situaci. Tam, kde „spojnice“ vznikne, tam připojení se k probíhajícímu boji skupiny proletářů může pomoci překonat atomizaci, rozšířit boj a také „zplodit“ třídní vědomí. Nezapomínejme ale, že boj se ani tehdy nerozšiřuje přímou úměrou s tím, jak se rozšiřuje naše publikační činnost.

Toto si zřejmě nepřipouštějí některé antikapitalistické skupiny v Česku. Skupiny a federace se neúčastní probíhajících bojů – i když objektivně probíhají – ani nepomáhají propojovat atomizované bojující proletáře. Místo toho oslovují abstraktní masy a „obyčejné lidi“ vágními frázemi o společenské samosprávě. Vysílají jim vzkaz: „*Organizujte se. Naše brožury vám řeknou, jak na to. Přečtěte si na našem webu, jak to dělají dělníci v jiných zemích a inspirujte se.*“ Doufají, že rostoucí rozsah takové agitace nutně povede k aktivizaci a bojovné aktivitě proletariátu. Doufají marně, protože taková agitace se k probíhajícím bojům vztahuje jen teoreticky, nikoliv prakticky.

Aby nedošlo k nedorozumění, zdůrazňujeme, že vydávání tiskovin nekritizujeme jako něco, co by bylo ze své podstaty špatné či zbytečné. Jen si myslíme, že by publikování nemělo být považováno za hlavní nástroj pro formování třídního vědomí nebo za zaručený impuls k proletářské aktivitě. Agitace podložená tištěnými materiály je jistě užitečná jako doprovod praxe třídních bojů. Pakliže v rámci naší činnosti budeme bojovat společně s dalšími proletáři například na pracovištích proti šéfům nebo v domovech proti exekutorům či státní byrokracii, může nám vhodná brožura pomoci k lepšímu pochopení našich východisek. Rozhodně ale nemůže nahradit zkušenost získanou bojem. Brožura bude vždy jen nuzným příbuzným reálné praxe.

TŘÍDNÍ BOJ VS. OBČANSKÁ SPOLEČNOST

Fetišizaci organizačních forem a idealismus doplňuje ještě další problém, ke kterému je část „antikapitalistického“ hnutí v Česku připoutána pevnou vazbou. Tím je odklon od třídního boje a příklon k občanskému aktivismu.